

Listinné formule

Protokol

- **Invokace:** počáteční vzývání jména Božího; může být verbální (*In nomine Domini amen: ve jménu Páně amen; In nomine sanctae et individuae trinitatis amen: ve jménu svaté a nerozdílné trojice amen;* apod.) nebo ve formě grafického znamení (tzv. *chrismon*), případně obojí
- **Intitulace:** jméno a tituly nebo funkce vydavatele, může obsahovat tzv. **devoční formulí** (odvolání se na svěření moci od Boha u panovníků, biskupů, opatů apod. např. *Dei gratia: z Boží milosti;* od 11. století užívali římscí císařové devoční formulí *Divina favente clementia*); typická intitulace papežských listin: *servus servorum Dei: sluha sluhů Božích*
- **Inskripce (tzv. vnitřní adresa):** může být všeobecná (*universis praesentes litteras inspecturis: všem, kteří tuto listinu uvidí; universis Christi fidelibus: všem věrným Kristu;* prosté *omnibus: všem*), nebo speciální (uvedení konkrétního příjemce, objevuje se v listinách, ale z podstaty věci je přímo typická např. pro mandáty)
- **Salutace:** pozdravná fráze (*salutem in Domino: pozdrav v Pánu*), někdy připojena **zvěčňovací formulí** (*in perpetuum: na věčné časy*)

Kontext

- **Arenga (proemium, exordium):** obecná motivace, proč byla listina vyhotovena; jedná se o starobyloou součást listin původem z antického Říma; oblíbená zejména arenga typu memoria-oblivio: *Ne rerum gestarum memoria per decursum temporis deperiret, sapientum introduxit auctoritas et consuetudo laudabilis approbavit, ut ea, que geruntur in tempore, ad eterne rei memoriam scripturarum testimonio perhennentur: Aby paměť skutků během času nezahynula, váženost moudrých zavedla a chvályhodný zvyk potvrdil, že to, co je neseno v čase, přetrvá na věčné časy písemným svědectvím)*
- **Promulgace (publikace):** uvedení písemnosti na všeobecnou známost (*notum esse volumus universis tam presentibus quam futuris: chceme, aby bylo známo všem jak nyníjším tak budoucím*)
- **Narace:** konkrétní důvody pro zlistinění
- **Dispozice:** vlastní jádro listiny, pokud se udělují statky, často uvedena tzv. **pertinenční formulí**
- **Sankce:** zajištění právního pořízení buď v pozitivním smyslu slibem odměny těm, kteří budou ustanovení listiny dodržovat (**benedikce**), nebo v negativním duchu hrozbou pokutami či tresty těm, kteří by hodlali ustanovení porušovat (**kominace**)
- **Koroborace:** ohlášení ověřovacích prostředků připojených k písemnosti (pečeť)

Eschatokol

- **Svědečná řada:** vyjmenování svědků přítomných při samotném aktu či zlistinění
- **Subskripce:** podpisy svědků, členů kanceláře (**rekognice**) či samotného vydavatele (ve starších dobách v podobě **monogramu**), v raném novověku na některých typech písemností vlastnoruční podpisy panovníků
- **Datace:** údaje o datu a místě zlistinění (*datum = dáno*) či uskutečnění právního počinu (*actum = učiněno*)
- **Aprekace:** závěrečná modlitba, často v podobě Amen